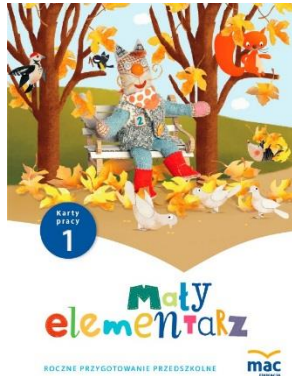

Nauka czytania i pisania. Stan aktualny i perspektywy zmian w edukacji przedszkolnej

Małgorzata Kwaśniewska

Definicyjne ujęcie czytania

- ujęcie lingwistyczne

Danił Elkonin – „Czytanie to tworzenie dźwiękowej formy słowa, czyli organizacja dźwięków w określonym następstwie czasowym na podstawie jego obrazu graficznego, niezależnie od zrozumienia kontekstu”.

- ujęcie poznawczo - psychologiczne

Maria Tyszkowa – „Czytanie jest skomplikowanym procesem, angażującym w wieloraki sposób różnorodne czynniki dziecka, do których zalicza się: sensoryczne (wzrokowe, słuchowe, kinestetyczne), ruchowe (artykulacyjne oraz manualne), poznawcze (pamięciowe, spostrzeżeniowe, itp.), a przede wszystkim czynności umysłowe”.

Elementy czytania

Eve Malmquist

- wrażenia wzrokowe przekazywane do mózgu
- percepcja w kontekście rozumienia poszczególnych wyrazów
- funkcje mięśni oczu
- zapamiętywanie przeczytanego tekstu
- przechowywanie w pamięci rzeczy i faktów z przeszłości
- działania asocjacyjne i przetwarzające, w wyniku wcześniej nabywanych doświadczeń

Jacke Silberg

- słyszenie fonemów lub dźwięków w słowach
- rozpoznawanie często używanych słów
- fonetyczny rozbiór słów
- rozpoznawanie poszczególnych liter alfabetu
- rozumienie treści przeczytanego tekstu dzięki dyskusji o nim i jego ponownemu czytaniu

Elementy czytania

Ryszard Więckowski

- znajomość znaków języka pisanego
- umiejętność rozszyfrowywania lub tłumaczenia tych znaków
- zdolność ujmowania, przy jednoczesnym spojrzeniu na tekst coraz większej liczby znaków graficznych (poszerzanie pola widzenia)

Aspekty czytania

Anna Brzezińska

- aspekt techniczny
- aspekt semantyczny
- aspekt krytyczno – twórczy

Krystyna Kamińska

- aspekt fizjologiczny
- aspekt poznawczy
- aspekt znaczeniowy

Etapy nauki czytania w przedszkolu

Irena Dudzińska

1. Wyrabianie gotowości do nauki czytania
2. Wprowadzanie elementów nauki czytania

Etap 1

- Naucz się rymowanki z pomocą nauczyciela. Rysuj po śladach linii pionowych i mów rymowankę.

Ma – my po sześć lat.

Chce – my po – znać świat!

Etap 1

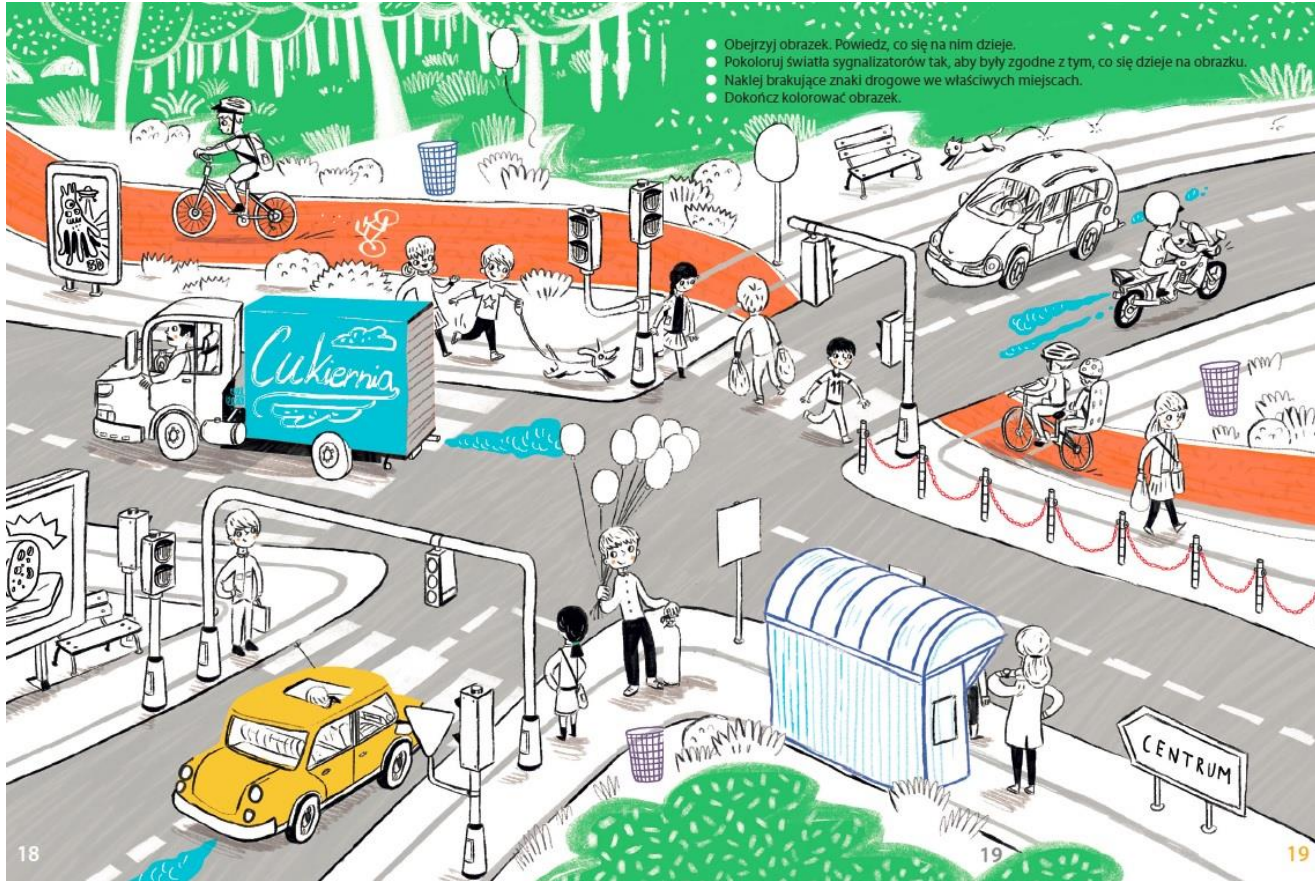
- Podziel nazwy zdjęć na sylaby. Pokoloruj tyle kół pod zdjęciami, z ilu sylab składają się ich nazwy.

- Nazwij zdjęcia. Wybierz z każdej nazwy pierwszą sylabę i utwórz słowo. Narysuj to, co otrzymałeś.

Etap 1

18

19

19

Etap 1

- Przeczytaj tekst wspólnie z nauczycielem. On będzie czytał wyrazy, a ty podawaj nazwy obrazków.

Ewa była na wakacjach w . Pojechała

tam z rodzicami. Przywiozła pamiątki: ,

 . Adam pojechał z rodzicami nad

 . Był tam pierwszy raz w życiu. Kąpał

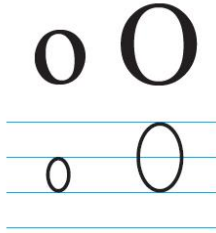
się w morzu, pływał , zbierał ,

 i . Ewa i Adam dobrze wypoczęli.

Z radością przyszli do zerówki.

Etap 2

osa

o-sa

o-s-a

osa

- Zaznacz w okienkach na czerwono miejsca głoski o.

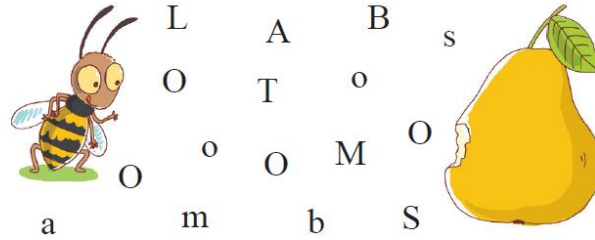
- Co robi kot Atlas? Co robi osa? Wyklaszcz podany rytm, powtarzając tekst za nauczycielem.

La-ta o-sa ko-ło ko-ta. A sio, o-so, a sio!

Etap 2

- Narysuj drogę osy do gruszki tak, żeby połączyć wszystkie litery o.

- Zaznacz w wyrazach litery o – małe i wielkie.

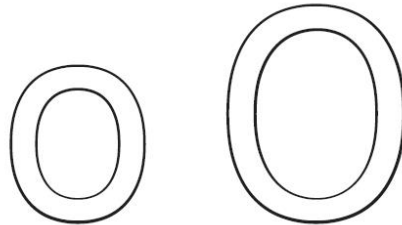
Olek oko osy kora

Ola owady Oskar

oset

koło woda okulary

- Dorysuj do liter o – małej i wielkiej takie elementy, aby obie litery przypominały dowolnie wybrane przez siebie zwierzę. Pokoloruj rysunki.

Tradycyjne metody nauki czytania

1. Metody syntetyczne
 - alfabetyczna
 - fonetyczna
 - sylabowa
2. Metody analityczne
 - wyrazowa
 - zdaniowa
2. Metody analityczno – syntetyczne
 - o charakterze wzrokowym
 - o charakterze fonetycznym
 - o charakterze funkcjonalnym
3. Metody globalne

Nowoczesne metody nauki czytania

- Ewa i Feliks Przyłubscy **Metoda analityczno-syntetyczna (wyrazowa) o charakterze funkcjonalnym**
- Irena Majchrzak **Wprowadzanie dziecka w świat pisma**
- Marta Bogdanowicz **Metoda dobrego Startu**
- Glen Doman **Zabawa w czytanie**
- Wendy Pye **Naturalna nauka języka**
- Ewa Kujawa, Maria Kurzyna **Metoda 18 struktur wyrazowych**
- Bronisław Rocławski **Metoda fonetyczno – literowo – barwna**
- Jagoda Cieszyńska **Metoda symultaniczno – sekwencyjna**
- Jadwiga Włodek-Chronowska **Metoda wertykalna**
- Helena Metera **Metoda barwno – dźwiękowa**
- Danuta Chwastniewska **Metoda 101 kroków**

Definicyjne ujęcie pisania

Pisanie to czynność polegająca na umiejętnym odwzorowywaniu liniowych znaków graficznych, będąca jednym ze sposobów, obok mówienia i sylabizowania, przekazywania informacji w procesie językowego porozumiewania się między ludźmi.

Kategorie ujęcia pisania

Joanna Zawodniak

- perspektywa panoramiczna
- ujęcie socjokognitywne
- aspekt modularny
- ujęcie metaforyczne

W szerokiej, **panoramicznej perspektywie** podkreśla się znaczenie pisma dla ludzkiej egzystencji, przykładowo: pisanie to umiejętność determinująca zdobywanie i aktualizowanie własnej wiedzy, nabywanie kompetencji niezbędnych w życiu zawodowym, kształtowanie osobistych doświadczeń (ich porządkowanie i głębsze rozumienie) i kreowanie tożsamości jednostki, wprowadzanie w kulturę, cywilizację piśmienną.

W ujęciu socjokognitywnym pisanie oznacza środek do komunikacji interpersonalnej, jest więc ono jednym z warunków społecznego porozumiewania się. Posiadanie tej umiejętności sytuuje człowieka w grupie osób posługujących się tym samym kodem językowym, a jego wzajemna wymiana dodatkowo ugruntowuje przynależność tych osób do społeczeństwa piśmiennego.

Modularny aspekt pisania wskazuje na jego procesowość. Pisanie jest więc złożonym procesem, w który zaangażowane są czynności fizjologiczne (skomplikowane pobudzenia nerwowe), sensoryczne (wzrokowe, słuchowe, kinestetyczne), ruchowe (artykulacyjne oraz manualne), poznawcze (spostrzeżeniowe, pamięciowe, myślowe, itp.), motywacyjno-emocjonalne (zaangażowanie, wytrwałość, wrażliwość na ocenę). Pisanie stanowi harmonijną, zintegrowaną całość psychosomatyczną polegającą na słuchowym wyodrębnieniu głoski, odszukaniu jej odpowiednika literowego, zapamiętaniu jej kształtu oraz rozmieszczeniu kolejnych liter w wyrazie, napisaniu liter, a więc wykonaniu przez aparat ruchowy ręki, pod kierownictwem kory mózgowej, szeregu zautomatyzowanych, nawykowych ruchów.

Metaforyczne pisanie określane może być przykładowo jako „ślady na białej kartce”, „rysowanie wężyków, ślimaków”, „utrwalanie złotych myśli”, itp.

Struktura umiejętności pisania

Tadeusz Wróbel

Na czynność umiejętności pisania składają się trzy elementy:

- psychologiczny
- fizjologiczny
- motoryczny

Etapy rozwoju umiejętności pisania

(Maria Dmochowska, Tadeusz Wróbel)

- Rysunek
- Litery drukowane
- Pismo mieszane
- Stadium opanowania schematów liter i ich połączeń
- Stadium modyfikacyjne w piśmie
- Stadium pisania zindywidualizowanego

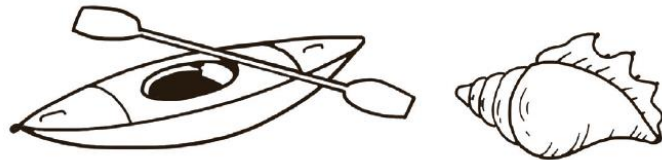
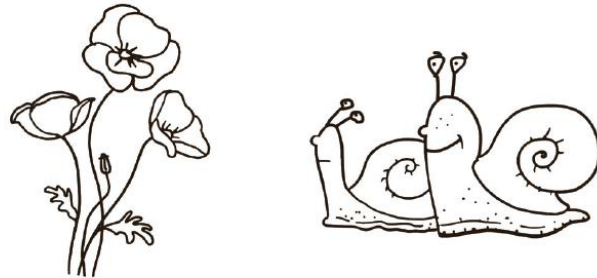
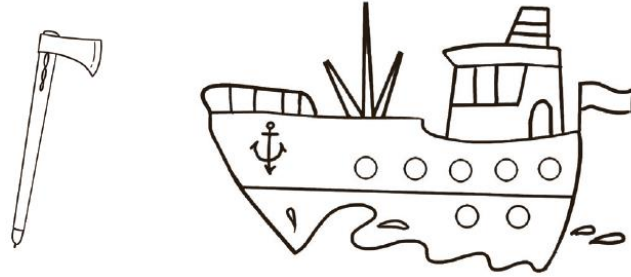
- Obejrzyj ćwiczenia, które wykonuje dziewczynka. Spróbuj wykonać te ćwiczenia.

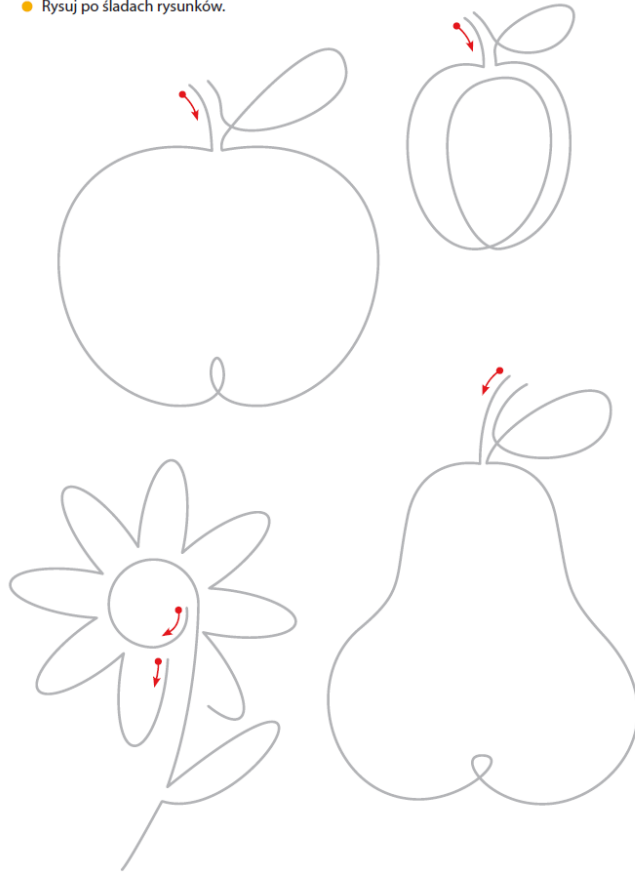
- Odszukaj w naklejkach obrazki samochodów. Jeden samochód naklej na pasach, drugi – obok czerwonego samochodu, trzeci – za motocyklem, a czwarty – przed żółtym samochodem.

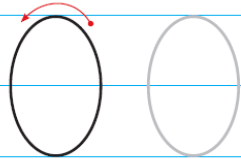
- Nazwij przedmioty, rośliny, zwierzęta przedstawione na rysunkach. Pokoloruj je. Połącz liniami rysunki, których nazwy kończą się tą samą głoską.

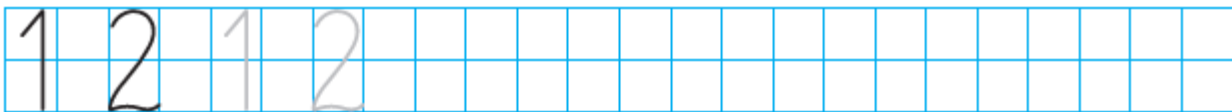
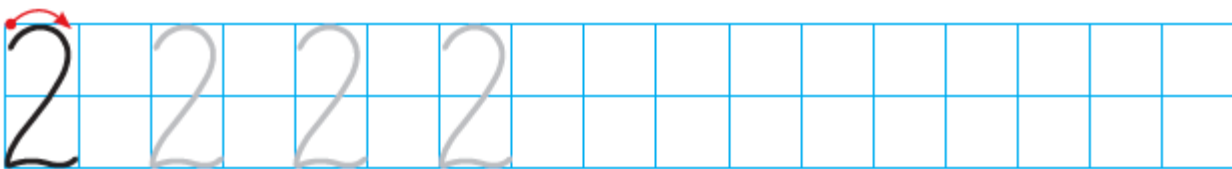
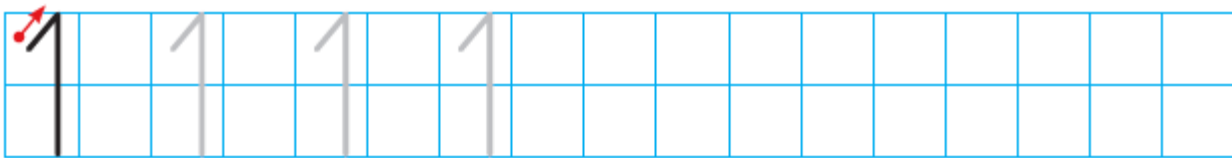
● Rysuj po śladach rysunków.

● Pisz litery o, O po śladach i samodzielnie.

- Pisz cyfry 1 i 2 po śladach i samodzielnie.

Metody nauki pisania

Metoda nauki pisania - zespół teoretycznie i praktycznie uzasadnionych działań zmierzających do zrealizowania założonego celu, jakim jest opanowanie przez dziecko umiejętności pisania.

Metoda syntetyczna - nieodzownym składnikiem opanowania tej umiejętności jest poznanie litery (w porządku alfabetycznym), sylaby i dopiero później wyrazu. Ułatwieniu nauki pisania przy wykorzystaniu tej metody służy wprowadzenie liniatury, stosowanie ćwiczeń „rozmachowych” ręki oraz „pisanie do taktu”.

Marian Falski w obrębie tego kierunku wyodrębnił nauczanie pisania:

- przez **naśladowanie** wzorów (bierne oglądanie wzorów przez uczniów i czysto mechaniczne ich naśladowanie – „wlepianie w pamięć” bez jakiegokolwiek kierownictwa ze strony nauczycieli),
- przez metodę **oprowadzania** (wodzenie palcem lub jakimś narzędziem po wzorze litery, najpierw „na sucho”, później np. atramentem),
- przez metodę **genetyczną** (rozkładanie liter – od najprostszych do coraz bardziej złożonych na poszczególne elementy: łaski, kółka, kreski itp., porównywanie ich rozmiarów, określanie położenia, śledzenie powtarzających się tych samych elementów w różnych literach).

Metoda analityczna - nauka pisania rozpoczyna się kreśleniem całych wyrazów i zdań, zanim dzieci poznają kształty pojedynczych liter. Zwraca się przy tym uwagę na właściwą postawę przy pisaniu, na sposób trzymania ołówka, położenie zeszytu, pochylenie pisma i właściwe oświetlenie.

Metoda analityczno-syntetyczna - nauka pisania według zaleceń tej metody polega na łączeniu dwóch procesów analizy i syntezy. T. Wróbel podkreśla, że należy rozkładać literę na mniejsze graficzne części (ruchy) oraz równocześnie uczyć ich składania, tj. dokonywania syntezy.

Metoda samorzutnego pisania („pisanie bez pisania”) opracowana przez M. Montessori, złożona z trzech cykli:

- ćwiczeń ukierunkowanych na wprowadzenie w ruch mechanizmu mięśniowego niezbędnego do trzymania pióra i poruszania nim,
- ćwiczeń, których celem jest wywołanie obrazu wzrokowego i mięśniowego obrazu liter, jak też rozwinięcie pamięci ruchów potrzebnych do pisania,
- ćwiczeń polegających na składaniu (syntetyzowaniu) wyrazów z zestawów ruchomych liter wyciętych z tektury bądź skóry.

Ryszard Więckowski

Naukę pisania sprowadza się do następujących zabiegów:

- pokazu poprawnego wzoru litery, szczegółowej analizy jej elementów,
- pokazu sposobu jej kreślenia, (także sposobów łączenia jej z innymi literami),
- stosowanego z odpowiednią częstotliwością systematycznego ćwiczenia ręki podczas kreślenia liter, wyrazów, pisania zdań, krótkich tekstów.

Zakres kompetencji dzieci do nauki czytania i pisania na progu szkoły

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ

(z dnia 30 maja 2014 r.; DzU. z dn. 18 czerwca 2014 r., poz. 803, zał. Nr 1)

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli
oraz innych form wychowania przedszkolnego

Wspomaganie rozwoju mowy oraz innych umiejętności komunikacyjnych dzieci.

Dziecko kończące wychowanie przedszkolne i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

1. zwraca się bezpośrednio do rozmówcy, stara się mówić poprawnie pod względem artykulacyjnym, gramatycznym, fleksyjnym i składniowym;
2. mówi płynnie, niezbyt głośno, dostosowując ton głosu do sytuacji lub komunikuje się w inny zrozumiały sposób;
3. uważnie słucha, pyta o niezrozumiałe fakty i formułuje dłuższe wypowiedzi o ważnych sprawach;
4. w zrozumiały sposób mówi lub w inny sposób komunikuje o swoich potrzebach i decyzjach.

Kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisania.

Dziecko kończące wychowanie przedszkolne i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

1. potrafi określić kierunki oraz miejsca na kartce papieru, rozumie polecenia typu: narysuj kółko w lewym górnym rogu kartki, narysuj szlaczek, zaczynając od lewej strony kartki;
2. potrafi uważnie patrzeć (organizuje pole spostrzeżeniowe), aby rozpoznać i zapamiętać to, co jest przedstawione na obrazkach;
3. dysponuje sprawnością rąk oraz koordynacją wzrokowo-ruchową potrzebną do rysowania, wycinania i nauki pisania;
4. interesuje się czytaniem i pisanem; jest gotowe do nauki czytania i pisania;
5. słucha np. opowiadań, baśni i rozmawia o nich; interesuje się książkami;
6. układa krótkie zdania, dzieli zdania na wyrazy, dzieli wyrazy na sylaby; wyodrębnia głoski w słowach o prostej budowie fonetycznej;
7. rozumie sens informacji podanych w formie uproszczonych rysunków oraz często stosowanych oznaczeń i symboli, np. w przedszkolu, na ulicy, na dworcu.

Podstawa programowa z komentarzami

Tom 1. Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna

Komentarz do podstawy programowej wychowania przedszkolnego
Edyta Gruszczyk-Kolczyńska

(s.30) Należy jeszcze raz podkreślić, że na poziomie wychowania przedszkolnego można uczyć dzieci czytania, ponieważ programy autorskie mają rozszerzać to, co jest zalecane w podstawie programowej. Nie może się to jednak odbywać kosztem wykształcenia gotowości dzieci do nauki czytania w połączeniu z nauką pisania.

Projekt podstawy programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego

Projekt podstawy programowej opracował zespół pedagogów Pracowni Pedagogicznej im. prof. Ryszarda Więckowskiego w Poznaniu pod kierunkiem Doroty Dziamskiej

W fizycznym obszarze rozwoju

Dziecko przygotowane do podjęcia nauki w szkole posługuje się następującymi sprawnościami i umiejętnościami:

- posługuje się chwytem pisarskim podczas rysowania, kreślenia i pierwszych **prób pisania**;
- dzięki sprawności ciała i koordynacji wzrokowo-ruchowo-słuchowo-przestrzennej jest gotowe do rozpoczęcia systematycznej nauki czynności złożonych takich jak **czytanie i pisanie**.

W poznawczym obszarze rozwoju

Dziecko przygotowane do podjęcia nauki w szkole posługuje się następującymi sprawnościami, umiejętnościami i wiedzą:

- wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu przy pomocy języka mówionego, posługuje się językiem polskim w mowie zrozumiałej dla dzieci i osób dorosłych, mówi płynnie, wyraźnie, rytmicznie, poprawnie wypowiada ciche i głośne dźwięki mowy, **rozdziela głoski w wybranych czystych fonetycznie wyrazach**;
- **rozpoznaje litery**, którymi jest zainteresowane na skutek zabawy i spontanicznych odkryć, **odczytuje krótkie wyrazy zapisane w formie napisów drukowanych**, dotyczące treści znajdujących zastosowanie w codziennej aktywności,
- wykonuje własne eksperymenty graficzne farbą, kredką, ołówkiem długopisem, **tworzy znaki proste i złożone nadając im znaczenie, odkrywa w nich fragmenty wybranych liter, cyfr, kreśli wybrane litery i cyfry na gładkiej kartce papieru**, potrafi wyjaśnić sposób powstania wykreślonych, narysowanych lub zapisanych kształtów, przetwarza obraz ruchowy na graficzny i odwrotnie;
- w czasie zabawy, prac porządkowych, ćwiczeń i wykonywania innych czynności liczy, np. wybiera z pudełka 6 klocków czerwonych i 6 niebieskich, ustawia się w rzędzie jako dziewiąty, itd., **odczytuje cyfry oznaczające liczby od 0 do 10**, eksperymentuje z tworzeniem kolejnych liczb, wykonuje dodawanie i odejmowanie w sytuacji użytkowej;

Załącznik nr 1

PODSTAWA PROGRAMOWA WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO DLA PRZEDSZKOLI ORAZ INNYCH FORM WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

Celem wychowania przedszkolnego jest:

(...) 11) przygotowanie dzieci do nabywania umiejętności czytania i pisania;(...)

(...)

14. Tworzenie warunków do doświadczeń językowych w zakresie reprezentatywnej i komunikatywnej funkcji języka (ze szczególnym uwzględnieniem nabywania umiejętności czytania i pisania).

Dziecko kończące wychowanie przedszkolne:

- 1) potrafi określić kierunki oraz miejsca na kartce papieru, rozumie polecenia typu: narysuj kółko w lewym górnym rogu kartki, narysuj szlaczek, zaczynając od lewej strony kartki;
- 2) potrafi uważnie patrzeć (organizuje pole spostrzeżeniowe), aby rozpoznać i zapamiętać to, co jest przedstawione na obrazkach;
- 3) dysponuje sprawnością rąk oraz koordynacją wzrokowo-ruchową potrzebną do rysowania, wycinania i nauki pisania;
- 4) słucha np. opowiadań, baśni i rozmawia o nich; interesuje się książkami;
- 5) układa krótkie zdania, dzieli zdania na wyrazy, dzieli wyrazy na sylaby; wyodrębnia głoski w słowach o prostej budowie fonetycznej;
- 6) rozumie sens informacji podanych w formie uproszczonych rysunków oraz często stosowanych oznaczeń i symboli, np. w przedszkolu, na ulicy, na dworcu;
- 7) zna drukowane i pisane, małe i wielkie litery;
- 8) układa wyrazy z liter i zdania z wyrazów;
- 9) potrafi czytać proste wyrazy i krótkie zdania;
- 10) kreśli znaki literopodobne;
- 11) potrafi odwzorować kształty liter;
- 12) podejmuje próby pisania;
- 13) rozumie znaczenie umiejętności pisania.

Dysleksja

Światowa Federacja Neurologów (USA, Dallas, 1968)

Zaburzenie manifestujące się trudnościami w nauce czytania mimo stosowania konwencjonalnych metod nauczania, normalnej inteligencji i sprzyjających warunków społeczno- kulturowych. Jest spowodowana zaburzeniami podstawowych zdolności poznawczych, które często uwarunkowane są konstytucjonalnie.

(M. Bogdanowicz, 1994, s.32)

Międzynarodowe Towarzystwo Dysleksji (USA, 1994)

Jest jednym z wielu różnych trudności w uczeniu się. Jest specyficznym zaburzeniem uwarunkowanym konstytucjonalnie. Charakteryzuje się trudnościami w dekodowaniu pojedynczych słów, co najczęściej odzwierciedla niewystarczające zdolności przetwarzania fonologicznego. Trudności w dekodowaniu pojedynczych słów są zazwyczaj niewspółmierne do wieku życia oraz innych zdolności poznawczych i umiejętności szkolnych

(M. Bogdanowicz, A. Adryjanek, 2009, s.27)

Ryzyko dysleksji

Termin ryzyko dysleksji stosuje się wobec młodszych dzieci wykazujących wybiórcze zaburzenia w rozwoju psychoruchowym, które mogą warunkować wystąpienie specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu. Termin ten stosuje się również w odniesieniu do uczniów, którzy napotykają na pierwsze, lecz nasilone, trudności w nauce – pomimo inteligencji w normie, dobrze funkcjonujących narządów zmysłu, właściwej opieki wychowawczej i dydaktycznej w domu oraz w szkole.

(Marta Bogdanowicz, 2004, s.43)

Dziękuję za uwagę.